

**Programa școlară
pentru disciplina
ISTORIA ȘI TRADIȚIILE MINORITĂȚII MAGHIARE
Clasele a VI-a – a VII-a**

**A MAGYAR KISEBBSÉG TÖRTÉNELME ÉS
HAGYOMÁNYAI**

Tanterv

VI. és VII. osztály számára

A tanterv általános bemutatása

A *magyar kisebbség történelme és hagyományai* elnevezésű tantárgy a nemzeti alaptanterv és a törzsanyag részét képezi. A kerettantervi előírások szerint ezt a tantárgyat a magyar anyanyelvű oktatási rendszerben tanuló VI. és VII. osztályos diákok tanulják, illetve azok a diákok is, akik román vagy más kisebbségi nyelven tanulnak, és a hatályos törvények alapján kéri az anyanyelv és irodalom, a magyar kisebbség történelme és hagyományai, valamint a zene tantárgyak tanulmányozását.

A kerettantervi előírások az *Ember és társadalom* műveltségi területen belül határozzák meg a tantárgy helyét, heti egy órában.

A tanterv felépítése:

- Alapkompetenciák
- Sajátos kompetenciák és példák a tanulási tevékenységekre
- Tanulási tartalmak/esettanulmányok
- Módszertani javaslatok

Ezen tanterv egy modern pedagógiai szemléletmód alapján készült és kompetencialapú tanítási stratégiát képvisel.

A kompetencia az ismeretek, készségek és képességek összefoglalása, amelyek tanulás által fejleszthetők. A kompetenciák elsajátítása az elméleti tudás gyakorlati alkalmazásának képességét is magába foglalja, különböző élethelyzetekben.

A *magyar kisebbség történelme és hagyományai* tantárgy által megcélzott sajátos kompetenciák elsajátításához a tantervben konkrét tanulási tevékenységeket is találunk. A tantervbe több klasszikus, valamint modern tanulási tevékenységre vonatkozó példát is beépítettünk, melyek a tanulók konkrét tapasztalatait értékesítik és a változatos tanulási helyzeteknek megfelelő módszertani követelményeket foglalnak magukba. Ezek a *Történelem*, valamint a *Magyar nyelv és irodalom* tantárgyak tartalmaival is összhangba hozhatóak.

Jelen tanterv egy rugalmas tartalmi és módszertani kínálatot javasol, mely megengedi a tanárnak, hogy módosítson, hozzátegyen vagy kicseréljen tanulási tevékenységeket. A cél ez által egy személyre szabott tanítás, oktatás megvalósítása, amely biztosítja, a tantervben előírt, elsajátítandó kompetenciák kialakítását minden évfolyam és minden tanuló esetében.

A **tanítási tartalmak** egységekre vannak bontva és úgy épülnek fel, hogy a diákok elsajátíthassák a meghatározott kompetenciákat. Ezen tartalmak a helytörténet, nemzeti történelem, valamint az egyetemes történelem kereteiben is elhelyezhetőek. Az eseménytörténeten túlmenően jelen tanterv arra is lehetőséget teremt, hogy a diákok jobban megismerjék önmagukat, őseik életmódját, hitvilágát és foglalkozásait, valamint a népek közötti kölcsönhatásokat.

A **módszertani javaslatok** szerepe abban rejlik, hogy a tanterv életbeültetésére ötleteket nyújtson. Ugyanakkor tekintettel vannak a tantárgy specifikus szerepére, a diákok életkori sajátosságaira és magába foglalja a folyamatos értékelés elemeit is.

A tantervben előírt tanítási-tanulási-értékelési folyamat egy szélesebb kontextusba is elhelyezhető, ehhez keretet biztosít néhány olyan releváns dokumentum, mint az alábbiak:

- Az Európai Parlament és a Tanács 2006/962/EC számú ajánlása az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciákról.
- Az Európa Tanács 15/2001 számú ajánlása a történelem tanításról.
- Az UNESCO 2003-as Egyezménye a szellemi kulturális örökség védelméről.
- Az Oktatási, Kutatási és Ifjúsági Minisztérium 1529/18.07.2007 számú rendelete, a nemzeti alaptanterv sokszínűségének kibontakoztatásáról.

Alapkompetenciák

- 1. Időben és térben való tájékozódás**
- 2. Együttműködés különböző tanulási- valamint iskolán kívüli tevékenységek keretében**
- 3. A nemzeti kisebbség történelmére vonatkozó lényeges eseményeket bemutató források vizsgálata/kutatása**

VI. osztály

Sajátos kompetenciák és példák a tanulási tevékenységekre

1. Időben és térben való tájékozódás

VI. osztály
1.1. A történelmi események időrendbe állítása - időszak készítése a történelmi események/folyamatok és jelentős személyiségek feltüntetésével - különböző állítások megfelelő történelmi időrendbe helyezése - történelmi filmrészletek, tévériportok megtekintése és megbeszélése az események időrendjének tiszteletben tartásával (a mohácsi csatát bemutató film)
1.2. A történelmi események térbeli elhelyezése - jelentős történelmi események elhelyezése Európa földrajzi/digitális térképén (a vándorlás irányjai, csaták helyszínei) - egyes államok területi fejlődésének alakulása a történelmi korszakokban - történelmi műemlékek felkeresése/azonosítása és a rájuk jellemző művészeti stílus leírása
1.3. Az ember és környezete közötti kapcsolat felismerése - referátumok/portfóliók/projektek készítése a következő témákban: mindennapi élet falun és városon, öltözködés, divat, táplálkozási szokások, lakóház, a különböző társadalmi/szakmai csoportokra jellemző szokások, foglalatosságok stb. - a környezet hatása az építőanyagokra és építkezési szokásokra, a ruházatkodás alapanyagai, mezőgazdasági kultúrák

2. Együttműködés különböző tanulási- valamint iskolán kívüli tevékenységek keretében

VI. osztály
2.1. Kisebb csoportokon belüli pozitív viszonyulás kialakítása, egyszerűbb feladatok megoldásának céljából - a csoporton belüli együttműködés gyakorlása egyszerűbb munkafeladatok megoldása közben, a feladatok és felelősség megosztásával, a feladatok teljesítési követelményeinek betartásával - olyan szerepjátékokban való részvétel, amely a tanulók közötti pozitív viszonyulást váltja ki - az interdiszciplinaritás elvét életbeültető ötletek alkalmazása (földrajz, magyar nyelv és irodalom, román nyelv és irodalom, vallás)
2.2. Történelmi témájú projektekben való részvétel az osztály, az iskola vagy a helyi közösség szintjén - a tanár által javasolt különféle témájú projektekben való tevékeny részvétel (például, a hagyományos mesterségek megismertetése, a helyi közösségen belüli hagyományok felelevenítése) - az osztályban, az iskolában vagy a lakóhelyen történő történelmi megemlékezésekhez kapcsolódó rendezvényeken/projektekben való tevékeny részvétel - a személyes vélemény kifejtésének lehetősége az olyan valós esetek/események megvitatásában, melyek egy adott korban döntés elé állították az egyént/a közösséget - helytörténeti tematikus projektek megvalósítása és bemutatása az osztály előtt
2.3. Jelen- vagy múltbéli események jelentőségének kiemelése - kérdések és feleletek megfogalmazása történelmi jelentőségű események, személyek és helyek/helyzetek kapcsán - történelmi olvasmányok és a leírt történelmi események elmesélése - fontos információk kiemelése egy történelmi tárgyú szövegből

VI. osztály

2.4. Önismeret és társismeret, valamint személyek és csoportok közötti hasonlóságok és különbségek felismerése

- csoportos megbeszélések (beszélgetések) egyes történelmi személyiségek cselekedeteiről, s arról, hogy ők milyen hatással voltak az események alakulására (valamint az események alakulására gyakorolt hatásukról)
- hasonlóságok és különbségek megkeresése tények/események, személyiségek között - történelmi források alapján
- a történelmi eseményekhez, személyiségekhez való viszonyulást tükröző szövegek írása/megfogalmazása
- annak felderítése, hogy az adott helyzetekben bizonyos történelmi személyiségek miként cselekedhettek volna egy döntés meghozatala előtt

3. A nemzeti kisebbség történelmére vonatkozó lényeges eseményeket bemutató források vizsgálata/kutatása

VI. osztály

3. 1. Történelmi fogalmak felismerése az elérhető/rendelkezésre álló forrásokban

- különböző történelmi korokból származó életrajzok/irodalmi szövegek, írott források olvasása és elemzése, a lényeges információk felismerése és kiemelése
- egy fogalom értelmének kikövetkeztetése a szövegösszefüggésekből egy olvasott vagy hallott szöveg alapján
- történelmi témájú keresztrejtvény készítése és megoldása

3.2. A magyar közösség múltjára és jelenére vonatkozó dokumentumok, források hasznosítása/felhasználása

- egyes történelmi események elmesélése a tanult történelmi fogalmak felhasználásával
- fontosabb események/tapasztalatok elmesélése a mindennapokból vagy az iskola életéből, különböző tervek megfogalmazása az igeidők helyes használatával
- kiegészítő feladatok alkalmazása
- vitatott történelmi témák több szempontból történő bemutatása

Tanítási tartalmak

Tanítási egységek	Tartalmak*
<p>Őstörténet (Kb. Kr.e. 3000-895)</p>	<p>A magyar nép és nyelv kialakulása. Tudomány és hagyomány a magyar nép és nyelv eredetéről. A magyar nép kialakulásának földrajzi térsége és ideje. A magyar törzsek vándorlása 895 előtt. <i>Esettanulmány:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ A magyar nép eredetmítoszai és legendái. <p>Az ősmagyarság életmódja és hitvilága a honfoglalás előtt.</p>
<p>A törzsi társadalom felbomlásától a feudális állam kialakulásáig és megszilárdulásáig (895-1301)</p>	<p>A honfoglalás. A magyarok kapcsolatai Nyugat-Európával, a Bizánci Birodalommal és a kalandozások. A feudális állam kialakulása. Géza és Szent István szerepe az állam megszervezésében és a magyarok megkeresztelésében. Az állam megszilárdulása az első Árpád-házi uralkodók idején. <i>Esettanulmány:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Az egyház megszervezése, kolostorok és hiteleshelyek. <p>A Magyar Királyság a XII-XIII. századokban. Az erdélyi vajdaság. A vajdaság kialakulása és megszervezése. A középkori intézmények kialakítása és működése. <i>Esettanulmány:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ A gazdasági, társadalmi és kulturális élet. <p>A tatárjárás és következményei. <i>Esettanulmány:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Helytörténeti sajátosságok az Árpád-korban.
<p>Az érett feudalizmus (1301-1541)</p>	<p>Az Anjou-dinasztia. A politikai központosítás. A gazdaság és a városi élet fejlődése. Nemzetiségek és felekezetek. <i>Esettanulmány:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ A bábolnai parasztfelkelés. <p>Törökellenes harcok. Hunyadi János szerepe és Mátyás király személyisége. A Magyar Királyság válsága. <i>Esettanulmányok:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Társadalmi és politikai feszültségek a Magyar Királyságban. ▪ Az 1514-es parasztfelkelés. <p>A mohácsi csata és következményei. Gazdasági és társadalmi és kulturális élet. <i>Esettanulmányok:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Társadalmi rétegek és viszonyok. Mindennapi élet. ▪ Az írásbeliség, a művészet és építészet a középkorban. ▪ Helytörténeti vonatkozások az érett feudalizmus korából.

Tanítási egységek	Tartalmak*
<p>Az Erdélyi Fejedelemség kialakulása és fejlődése (1541-1690)</p>	<p>Az Erdélyi Fejedelemség kialakulása, megerősödése és hanyatlása. Az Erdélyi Fejedelemség kialakulása. Fontosabb intézmények. Az Erdélyi Fejedelemség kapcsolatai az Oszmán Birodalommal, a Habsburg Birodalommal és a szomszédos országokkal. Erdélyi fejedelmek. A fejedelemségkori gazdaság és társadalom. <i>Esettanulmány:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Gazdasági fejlődés a XVII. században. ▪ A városi és falusi élet fejlődése. <p>A székely társadalom fejlődése. Erdélyi reneszánsz és humanizmus. Reformáció és ellenreformáció (katolikus megújulás). Vallási tolerancia. <i>Esettanulmányok:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Erdély a helyi művelődésben. Jelentősebb személyiségek. Szokások és hagyományok.

*Jegyzék: A tartalmakat a sajátos kompetenciák fejlesztésének alapján választjuk ki. A tanulási tevékenységek példái egy lehetséges irányt mutatnak ezen kompetenciák elsajátítására. A helyi sajátosságoknak, valamint a tanulók érdeklődési körének megfelelően a tanárnak tanítási egységekként lehetősége van legalább egy esettanulmány kiválasztására. Az esettanulmányok az ismeretek alaposabb elmélyítésére és kiegészítésére szolgálnak.

VII. osztály

Sajátos kompetenciák és példák tanulási tevékenységekre

1. Időben és térben való tájékozódás

VII. osztály
<p>1.1. A történelmi események és a tanulási példákban bemutatott események időrendbe állítása</p> <ul style="list-style-type: none">- időszak készítése a történelmi események/folyamatok és jelentős személyiségek feltüntetésével- különböző állítások megfelelő történelmi időrendbe helyezése- közismert történelmi események és mondák alapján alapuló szerepjátékokban való részvétel- történelmi filmrészletek, tévériportok megtekintése és megbeszélése az események időrendjének tiszteletben tartásával (az isaszegi csatát bemutató filmrészlet, dokumentumfilm az 1989-es eseményekről)- a történelmi korokban bekövetkezett életmódbeli sajátosságok változásainak összehasonlítása
<p>1.2. A történelmi események térbeli elhelyezése</p> <ul style="list-style-type: none">- jelentős történelmi események elhelyezése Európa földrajzi/digitális térképén (csaták helyszínei)- tematikus vagy ún. vaktérképek használata- történelmi műemlékek felkeresése és a rájuk jellemző művészeti stílus leírása- egyes államok területi fejlődésének alakulása a történelmi korszakokban- térképek, térképvázlatok készítése saját településükről különböző történelmi időpontokban- digitális történelmi térképek használata, például a II. József korában készült katonai felmérés
<p>1.3. Az ember és környezete közötti kapcsolat megismerése</p> <ul style="list-style-type: none">- referátumok/portfóliók/projektek készítése a következő témákban: mindennapi élet falun és városon, öltözködés, divat, táplálkozási szokások, lakóház, a különböző társadalmi/szakmai csoportokra jellemző szokások, foglalatosságok stb.- a környezet hatása az építőanyagokra és építkezési szokásokra, a ruházatkodás alapanyagai, mezőgazdasági kultúrák- múzeumokban, emlékházakban, történelmi emlékhelyeken és régészeti lelőhelyeken való látogatásokon szerzett ismeretek hasznosítása- az ember és környezete közötti kapcsolatot bemutató szövegek elolvasása és értelmezése (foglalkozások, szokások, lakóhely)- az életmódra és lakásvizonyokra utaló irodalmi szövegek, naplók, leírások vagy tudományos leírások felkutatása és értékelése

2. Együttműködés különböző tanulási- valamint iskolán kívüli tevékenységek keretében

VII. osztály
<p>2.1. Kisebb csoportokon belüli pozitív viszonyulás kialakítása, egyszerűbb feladatok megoldásának céljából</p> <ul style="list-style-type: none">- a csoporton belüli együttműködés gyakorlása egyszerűbb munkafeladatok megoldására, a feladatok és felelősség megosztásával, a feladatok teljesítési követelményeinek betartásával (az elvégzendő feladat feltételei, kiszabott idő, stb.) a csoport valamennyi tagjának képességeire alapozva- olyan szerepjátékokban való részvétel, amely a tanulók közötti pozitív viszonyulást maximálisan hasznosítja- a több féle kérdéstípust tartalmazó tesztek csapaton belüli együttműködés során való megoldása- történelmi témájú projektek, poszterek vagy plakátok közös elkészítése

VII. osztály

2.2. Történelmi témájú projektekben való részvétel az osztály, az iskola vagy a helyi közösség szintjén

- a tanár által javasolt különféle témájú projektekben való tevékeny részvétel (például, a hagyományos mesterségek megismertetése, a helyi közösségen belüli hagyományok felelevenítése)
- a magyarság életmódját, szellemi/vallási életét bemutató szövegek elolvasása (foglalkozásokról, lakásokról, szokásokról)
- az osztályban, az iskolában vagy a lakóhelyen történő történelmi megemlékezésekhez kapcsolódó rendezvényeken/projektekben való tevékeny részvétel
- a személyes vélemény kifejtésének lehetősége az olyan valós esetek/események megvitatásában, melyek a megfelelő időben döntés elé állították az egyént/a közösséget
- oral history jellegű interjúk készítése a család/a település idős embereivel

2.3. Jelen- vagy múltbéli események jelentőségének kiemelése

- kérdések és feleletek megfogalmazása történelmi jelentőségű események, személyek és helyek/helyzetek kapcsán
- kritikai gondolkodás fejlesztése olvasás révén, saját vélemény kialakítása, érvek megfogalmazása, kérdések felvetése, szövegek megfogalmazása, projektek megvalósítása stb.
- közvetlen és közvetett forrásokból származó állítások összehasonlítása és az így kapott információk/ismeretek elemzése

2.4. Önismeret és társismeret, valamint személyek és csoportok közötti hasonlóságok és különbségek felismerése

- csoportos beszélgetések egyes történelmi személyiségek cselekedeteiről, valamint az események alakulására gyakorolt hatásokról
- hasonlóságok és különbségek megkeresése tények/események, személyiségek és műemlékek között - történelmi források és grafikonok alapján
- a történelmi eseményekhez, személyiségekhez való viszonyulást tükröző szövegek írása/megfogalmazása
- az egymásra vonatkozó információk összehasonlítása együttélő közösségek esetében

2.5. Nyitottság megnyilvánulása különböző helyzetekben kommunikáció révén

- konkrét esetekhez kapcsolódó történelmi témájú beszélgetéseken való részvétel
- a megbeszélte eseményekre vonatkozó kérdések és feleletek megfogalmazása
- történelmi témájú elbeszélések, párbeszéd és dramatizálások megalkotása kis csoportokban

3. A nemzeti kisebbség történelmére vonatkozó lényeges eseményeket bemutató források vizsgálata/kutatása

VII. osztály

3. 1. Történelmi fogalmak felismerése az elérhető/rendelkezésre álló forrásokban

- különböző történelmi korokból származó életrajzok/irodalmi szövegek, írott források olvasása és elemzése, a lényeges információk felismerés és kiemelése
- történelmi témájú keresztretjtvény készítése és megoldása
- történelmi témájú beszámolók (jelentések) készítése
- a kutatási módszerek kreatív alkalmazása új és változatos helyzetekben, a korábban szerzett ismeretek/képességek felhasználásával

3.2. Dokumentumok, források hasznosítása/felhasználása

- egyszerűbb esszék/fogalmazások/vázlatok/ forgatókönyvek megírása az egyénileg vagy csoportosan a tanulmányozott forrásokból szerzett információk alapján
- történelmi értékű/jellegű újságcikkek felkutatása/digitális és internetes történelmi források felhasználása
- vitatott történelmi témák több szempontból történő bemutatása (például a kommunizmusnak a második világháború utáni társadalom fejlődésében betöltött szerepéről)

Tanítási tartalmak

Tanítási egységek	Tartalmak*
<p>A Habsburg uralom bevezetése és megszilárdulása Erdélyben (1690-1867)</p>	<p>A Habsburg uralom bevezetésének következményei: Diploma Leopoldinum, Erdély jogállása, intézményi és közigazgatási megszervezése. Erdély lakossága a XVIII. században. A kuruc mozgalom és leverése. <i>Esettanulmányok:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ A felvilágosult abszolutizmus, Mária Terézia és II. József. ▪ A felvilágosodás és a reformkor. ▪ A magyar kultúra jeles személyiségei. <p>Az 1848-1849-es forradalom és szabadságharc. <i>Esettanulmány:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ A forradalom helytörténeti vonatkozásai. <p>A forradalomtól a dualizmusig (1849-1867) <i>Esettanulmányok:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ A Bach-korszak. ▪ Az 1867-es osztrák-magyar kiegyezés.
<p>Erdély az Osztrák-Magyar Monarchiában az első világháború előtt (1867-1914)</p>	<p>A dualizmus intézményrendszere, politikai és társadalmi élet. <i>Esettanulmány:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Életmód. <p>Művelődés a dualizmus korában. <i>Esettanulmányok:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Tudományos és kulturális intézmények. Az oktatás és a sajtó. ▪ A magyar kultúra hozzájárulása az európai kultúrához.
<p>Az első világháború és következményei</p>	<p>Az első világháború <i>Esettanulmány:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Élet a harctereken és a hátszágban. <p>A párizsi békekongresszus. <i>Esettanulmány:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ A trianoni békeszerződés és a következményei
<p>A magyarság a két világháború között</p>	<p>Társadalmi-, gazdasági- és politikai élet. <i>Esettanulmányok:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ A két világháború közötti Erdély jelentős személyiségei (Kós Károly, Bernády György, Bánffy Miklós, Bethlen György, Mikó Imre, Gyárfás Elemér, Jakabffy Elemér). ▪ A földreform és a magyar társadalom. A szövetkezeti mozgalom. <p>A magyar kultúra. Az oktatás, az egyházak szerepe és a népi hagyományok. <i>Esettanulmányok:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ A magyar kultúra a két világháború között (Bartók Béla, Kós Károly, Bánffy Miklós, Kemény János, Tamási Áron stb.) ▪ Társadalmi szervezetek és művelődési egyesületek. A magyar nyelvű sajtó.
<p>A második világháború időszaka (1939-1945)</p>	<p>A közép- és kelet-európai térség a második világháborúban. <i>Esettanulmányok:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ A háborús részvétel: élet a fronton és a hátszágban. ▪ Az észak-erdélyi zsidóság sorsa. ▪ A háború a közösség emlékezetében.

Tanítási egységek	Tartalmak*
A romániai magyarok 1945-1989 között	<p>A háborút követő gazdasági, társadalmi és politikai változások.</p> <p><i>Esettanulmányok:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ A Magyar Autonóm Tartomány. ▪ Az 1956-os magyar forradalom és romániai visszhangja. <p>Művelődési élet.</p> <p><i>Esettanulmányok:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Oktatási és művelődési intézmények. A Bolyai Egyetem. ▪ Magyar nyelvű írott és elektronikus sajtó. ▪ Néptáncgyűttesek. Csíksomlyói zarándoklat. A népi hagyományok megmaradása. ▪ Személyiségek: Márton Áron, Sütő András, Kányádi Sándor, stb.
A romániai magyar közösség a kommunizmus utáni időszakban	<p>Átmenet a diktatúrából a demokráciára.</p> <p><i>Esettanulmányok:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Az 1989-es decemberi események. ▪ Az 1990-es márciusi etnikumközi feszültségek. ▪ A magyarság politikai és civil szervezetei. <p>Művelődési és vallási élet.</p> <p><i>Esettanulmányok:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Oktatás, művelődés és civil társadalom. ▪ Az egyház és vallás a jelenkori magyar társadalomban. ▪ A helyi hagyományok újjászületése és megőrzése.

*Jegyzék: A tartalmakat a sajátos kompetenciák fejlesztésének alapján választjuk ki. A tanulási tevékenységek példái egy lehetséges irányt mutatnak ezen kompetenciák elsajátítására. A helyi sajátosságoknak, valamint a tanulók érdeklődési körének megfelelően a tanárnak tanítási egységekként lehetősége van legalább egy esettanulmány kiválasztására. Az esettanulmányok az ismeretek alaposabb elmélyítésére és kiegészítésére szolgálnak.

Módszertani javaslatok

A jelen tanterv összeállításakor kettős célt fogalmaztunk meg: egyrészt, hogy egységes kiindulási alapul szolgáljon valamennyi tanár számára, másrészt hogy a pedagógusokat arra készítse, próbálják sajátos módon értelmezni és alkalmazni a helyi körülményeknek megfelelően.

A kulcsfontosságú kompetenciák eredményes hasznosítása és az oktatási-nevelési folyamat során lehetséges átadásának biztosítása céljából javallott, hogy *A magyar nemzeti kisebbség történelmének* tanítása során alkalmazott didaktikai stratégiák hangsúlyt fektessenek: a fokozatos ismeretszerzésre, a megközelítés rugalmasságára, a differenciált oktatásra, koherenciára, valamint az inter- és transzdiszciplináris életbeültetésére.

Ajánlatos, hogy az alkalmazott értékelési módszerek (mint például docimológiai tesztek, referátumok, egyes projektek megvalósítása és bemutatása, interjúk, filmcsekék, stb.) biztosítsák a felhalmozott ismeretek teljességének értékelését, az ismeretek felhasználásának a fokát különböző helyzetekben, ugyanakkor felkeltsék a tanulók érdeklődését a tananyag iránt.

Az oktatói munka megtervezése

A tanterv személyre szabott olvasatának az a célja, hogy mindenki megtalálja a tanterv sajátos alkalmazását, annak a jellegzetes közegnek megfelelően, ahol tevékenykedik.

A tanár által készített oktatási tervek (éves, féléves és fejezetekre vonatkozó munkatervek) az oktatóknak a következő kérdésekre kell megadják a válaszokat:

- Milyen céllal készítem el? (ezért kikeressük az illető fejezetből a megfelelő kompetenciákat).
- Hogyan valósítom meg? (kijelölve a tanulási tevékenységeket; a tanulási tevékenységek választhatók a jelen tanterv által javasoltakból, vagy minden tanár maga javasolhatja azokat).
- Milyen tartalmakat használok fel? (a megfelelőnek vélt tartalmakat kiválogatja, konkretizálja és rendszerezi).
- Mivel valósítom meg? (felmérjük például a rendelkezésünkre álló anyagi/didaktikai forrásokat, beleértve a számítógépes és audiovizuális eszközöket, az osztály megszervezésének módját, a rendelkezésre álló időt).
- Mit sikerült megvalósítani? (a megfelelő értékelési módszereket és eljárásokat meg kell keresni, amelyekkel ki lehet mutatni a tanulók önmagukhoz viszonyított fejlődését, amelyet e tanterv által elvárt kompetenciák megszerzésének folyamatában elértek).

Az éves és féléves munkatervek kidolgozása a tanegységek/fejezetek beazonosítását, azok sorrendjének meghatározásával, a sajátos kompetenciáknak a tartalmakkal való összeegyeztetését, a legalkalmasabb tanulási példák kiválasztását, az illető tanegység feldolgozására szánt óraszám leosztását feltételezi.

A tanegységek terveinek elkészítésénél, a tanár maximálisan felhasználhatja azon oktatási környezet adottságait, amelyben tevékenykedik. A tanegységek naptári megtervezését illetően néhány ötlet:

- a tanterv "cselekvési/aktivizáló" elemeire való fókuszálás, amelyek a tanulás folyamatában a következő eredményekhez vezetnek: ismeretek, képességek, magatartás/viszonyulás/attitűdök;
- az értékelés beillesztése az oktatási-tanítási folyamatba; a tanulás és értékelés/számonkérés közötti viszony jól körülhatárolt, ama két értékelési szakasz révén, amelyet a tanegység tartalmaz/magába foglal;
- a hangsúly így nem a tanár tevékenységén lesz, mint egyetlen ismeretközlő, hanem attól is függ, hogy miként választja meg, szervezi meg és valósítja meg azokat a tanulási tevékenységeket, amelyek révén a tanulók részt vesznek cselekvően/interaktív módon az ismeretszerzés folyamatának alakításában.

Javasolt tanulási egység

Tanulási egység: **Őstörténet (Kb. Kr.e. 3000-Kr.u. 895)**

Tanórák száma: 5 óra

Tartalmi egységek	Sajátos komp.	Tanulási tevékenységek	Didaktikai eszközök	Értékelés
A magyar nép és nyelv kialakulása Tudomány és hagyomány a magyar nép és nyelv eredetéről. A magyar nép kialakulásának földrajzi térsége és ideje.	1.1	- különböző állítások megfelelő történelmi időrendbe való rendezése	tankönyv, füzet, képek, történelmi források (legendák), feladatlap	- a diákok iskolai tevékenységének rendszeres megfigyelése - önértékelés
	2.1	- ismert történelmi legendák szerepjátékban való bemutatása		
	2.3	- az interdiszciplinaritás elvét életbeültető ötletek alkalmazása (földrajz, magyar nyelv és irodalom, román nyelv és irodalom)		
	3.2	- fontos információk kiemelése történelmi tárgyú szövegből - legendák bemutatása		
A magyar törzsek vándorlása 895 előtt. A magyar törzsek vándorlásának fontosabb irányai. A magyar törzsek kapcsolatai a szomszédos népekkel.	1.1	- időszak készítése a történelmi események/folyamatok és jelentős személyiségek feltüntetésével	tankönyv, füzet, képek, történelmi- és földrajzi térkép, feladatlap	- önálló feladatlapok - teszt - tematikus térkép
	1.2	- az életmód változásának összehasonlítása különböző történelmi korszakokban		
	1.3.	- jelentős történelmi események elhelyezése Európa földrajzi/digitális térképén (a vándorlás irányai, csaták helyszínei)		
	2.3	- a környezet hatása az építőanyagokra és építkezési szokásokra, a ruházkodás alapanyagai, mezőgazdasági kultúrák - történelmi olvasmányok és a leírt történelmi események elmesélése		
Az ősmagyarorszag életmódja és hitvilága a honfoglalás előtt. Félnomád és letelepedett életmód. Esettanulmány: A magyar nép eredetmítoszai és legendái.	1.1	- az életmód változásának összehasonlítása különböző történelmi korszakokban (PP bemutatón keresztül)	- történelmi- és irodalmi források - bemutatók - ábrák, képek - történelmi- és dokumentum-filmrészletek	- szóbeli, frontális feleltetés - kérdőív - portfólió
	1.3	- a környezet hatása az építőanyagokra és építkezési szokásokra, a ruházkodás alapanyagai, mezőgazdasági kultúrák		
	2.3	- történelmi olvasmányok és a leírt történelmi események elmesélése		

A kompetenciák fejlesztésére javasolt stratégiák és módszerek

A jelen tantervben javasolt módszerek, melyek alkalmazhatóak a romániai magyar nemzeti kisebbség történelmének tanulmányozásában: elbeszélés, szerepjáték, egyes történelmi események bemutatása, különféle szöveges források és vizuális eljárások felhasználása. E módszerek segítik a bemutató, magyarázó, és szemléltető szövegek megértését, valamint hasonló szövegek megalkotását; történelmi párhuzamok megértését és keresését, eltérő értelmezéseket; történelmi forrásokból származó információk összehasonlítását, következtetések levonását a múltban élt emberek gondolatainak alapján; történelmi összefüggések megállapítását; problematizálást; kérdésfeltevést ismeretszerző és információkat értékelő céllal; történelmi források tanulmányozását, következtetések és magyarázatok megfogalmazását a tanulmányozott szövegek alapján.

A tanítási órákon, de akár otthon is ajánlott az írott források, valamint a könyvtárakban elérhető audiovizuális és internetes források tanulmányozása, értelmezése. Így a tanulók egyénileg, vagy másokkal együttműködve felfedezhetnek bizonyos összefüggéseket vagy következtetéseket fogalmazhatnak meg (ajánlott módszerek: előadás, vita, brainstorming, mozaik, gondolkodó kalap, projektek, esszéírás, egyes események kutatása, esettanulmány stb.)

Jelen tanterv keretét biztosít a helytörténet számára is, amely beilleszthető a tanmenetbe tanév közben, tanári irányítással készített egyéni vagy csoportos projektek formájában.

A sajátos kompetenciákhoz rendelt tanulási tevékenységek mellett más tevékenységre vonatkozó példákat is használhatunk, ezzel is bővítvén a kompetenciafejlesztés eszköztárát.

a. Időben és térben való tájékozódás

Ennek a sajátos kompetenciának a kialakítására akkor alkalmazható, amikor események időbeli elrendezését, vagy a középkori királyi törvénykezésre vonatkozó forrásokat tanulmányoznak, és ceruzával a kezükben olvassák a szöveget, miközben az eseményeket feljegyzik a füzetbe megrajzolt idővonalra.

A kompetenciák fejlesztésére javasolt egyéb tevékenységek:

- *Történelmi források, képek felhasználása, filmnézés, régészeti kutatások eredményeinek, valamint a magyarság történetéről szóló elbeszélő forrásoknak a tanulmányozása; a tanulók beszámolókat és vázlatokat készítenek az előbbiekről;*
- *Egyszerű, néhány mondatos – elsősorban elbeszélő jellegű – korabeli forrás értelmezése, következtetések levonása a forrásból;*
- *Mondák és legendák tanulmányozása: például a csodaszarvasról, a vérszerződésről;*
- *Tárgyak/eszközök és épületek leírása maradványaik vagy rekonstrukciók alapján;*
- *Térképrajzolás és a magyarok vándorlásának főbb irányának bemutatása;*
- *Időszalag készítése egyes történelmi események/folyamatok alakulását illetően;*
- *Számítások végzése az időszalagon feltüntetett események közötti távolság mérésére;*
- *Történelmi nevezetességű települések (Verecke, Buda, Visegrád) feltüntetése jelenkori térképeken. Vaktérképek használata.*

b. Együttműködés különböző tanulási- valamint iskolán kívüli tevékenységek keretében

A projektek, poszterek vagy plakátok elkészítését megkönnyíthetjük, ha előre közöljük, melyek lesznek azok értékelésének főbb kritériumai: tartalmi jegyek, esztétikai szempontok stb. Ugyanakkor értékeljük a csapat minden tagjának hozzájárulását az eredményhez, valamint mindegyik csapattag egyéni képességét. Például egy poszter az alábbi kritériumok alapján értékelhető: *a történelmi tartalmak megfelelő megjelenítése, egyéni hozzájárulás az elkészítéséhez, tartalmi összefüggések és esztétikai elemek.*

Kisebbségi csoportokban a társakhoz való pozitív viszonyulás speciális kompetenciájának fejlesztésére, célszerű egyszerűbb tanulási feladatok végzése az osztályban, az iskolában vagy a lakóhelyen tartandó történelmi megemlékezésekhez kapcsolódó rendezvényeken/projektekben való részvétel. Tematikus kirándulásokat szervezhetünk a helyi vagy közeli múzeumokba, majd olyan projektet hirdethetünk meg, melynek témája: *Melyik volt a kiállításon/múzeumban látott kedvenc tárgyam.* Az ilyen jellegű tevékenységek esetében használhatjuk *Ki mit tud*, jellegű vetélkedőt, akár március 15-én, akár november 13-án, amely hivatalosan is *A magyar nyelv napja* Romániában.

Figyelembe véve a bemutatott tanulási formákat és összefüggéseket, az alábbi módszerek alkalmazása a történelmi szövegek/források tanulmányozására lehetővé teszi a tanulók számára a történelmi információk megértését és a használt történelmi fogalmak helyes használatát:

- *A Venn-diagramm (halmazábra): olyan grafikai szervező, amely két vagy több egymást átfedő nagyméretű síkidomból áll, és a gondolatok szembeállítására, illetve a közöttük fellelhető átfedés, hasonlóság illusztrálására használható. A kritikai gondolkodás fejlesztését is elősegíti ennek a módszernek a használata. Nagyon hasznos lehet például két jelentős történelmi személyiség közötti hasonlóságok és különbségek megnevezésére.*

- A szövegeknek ceruzával a kézben történő olvasása, majd ismételt visszatérés az illető szöveghez/forráshoz.
- *Pókábra*: Kreatív munkában nagy segítség a pókábra. Az ötletek felvázolásával nem vesznek el az ötletbörze során felvetett lehetőségek.
- *Szerepjáték*. A legismertebb történelmi események bemutatása (például a koronázási szertartás, a 12 pont bemutatása vagy a kiegyezés körüli viták).
- *Feladatlapok* használata.

További ajánlott kompetenciafejlesztő tevékenységek:

- *Történelmi személyiségek* (pl. Árpád, Szent István, Báthory István, Bocskai István, Bethlen Gábor, I. Rákóczi György, Széchenyi István, Márton Áron) jellemzése.
- *Egyszerű rajzok elkészítése történelmi témákról* (pl. egy jurta, a koronázási jelvények, a Lánchíd), *történelmi térképvázlatok készítése* (pl. a muhi, a nándorfehérvári vagy a mohácsi csatáról).
- *A tankönyv, a tanári elbeszélés és az olvasókönyv alapján történő elemzések készítése, bemutatása! Olvassanak el néhány rövid forrásrészletet a magyar királyokról vagy az erdélyi fejedelmekről! Magyarázzák meg, miért térhetnek el az ugyanarról a témáról írt források! Jelöljék időszalagon például Mátyás uralkodását, számítsák ki, hány évig uralkodott!*
- *Történelmi források tanulmányozása és a források kritikai elemzése, az események/személyiségek bemutatása közötti különbségek felfedezése.*
- *Naplóírás - Szent István király naplója* (a diákok 10-15 sorban mutassák be a király személyiségét, tevékenységét)
- *Íróműhely - fejleszti a diákok kreativitását és képzelőerejét. Sok előnye van, néhány sajátos kompetencia alakítását fejleszti: a diákok képzelőereje és kreativitása segítségével jobban megérthetik a történelmi háttérrel, gazdagodik a történelmi szókincsük, a források elemzésével tényeket állapíthatnak meg és következtetéseket vonhatnak le, véleményt alakíthatnak személyiségekről és történelmi eseményekről.*
Pl. Katona voltál a mohácsi csatában és levelet írsz szerelmednek felhasználva az adott forrásokat (Brodarics István: Igaz leírás a magyaroknak a törökökkel Mohácsnál vívott csatájáról).

c. Történelmi források felfedezése: a magyar kisebbség történelmére vonatkozó események megmagyarázása

A tanult történelmi források információinak azonosítása és bemutatása jobban hozzájárul a történelmi háttér megértéséhez és segíti a diákokat a szövegértésben és a véleményük illetve érveik ésszerű megfogalmazásában.

Ajánlott kompetenciafejlesztő tevékenységek:

- *Készíts jelentést különféle történelmi források alapján! A kreatív írás fejlődését szolgáló technika, megadott téma alapján alkalmazható. A történelmi források megértését és használatuknak fontosságát szolgáló módszer.*
- *Kockamódszer - egy téma teljes felfedezése több szempont szerint. Ajánlott a következő lépések betartása: 1. Egy kocka készítése, amelynek oldalaira a következő fogalmak vannak felírva: mutasd be, hasonlítsd össze, elemezd, párosítsd, alkalmazzd, érvelj. 2. A megbeszélendő téma ismertetése. 3. Az osztály 6 csoportra osztása, ahol mindegyik csapat az ismert témát a kocka egyik oldalának fogalmával mutatja be (sorsolással lehet eldönteni, vagy a tanár osztja ki a fogalmakat). 4. Egy bemutató készítése és annak kifejtése a többi csoport előtt. 5. A végső következtetések felírása a táblára.*
- *A mondák mesei és valóságos tartalmának megkülönböztetése, elsősorban tanári segítséggel: a mondák valóságtartalma és a mesés elemek közötti különbségek felsorolása. Jellegzetes és híres történelmi szituációk elképzelése, a főszereplők cselekedeteinek indoklása és értékelése (pl. Árpád, egy mondabeli magyar hős cselekedetei, Szent István cselekedetei).*
- *Tartsanak képzeletbeli idegenvezetést a középkori Magyar Királyság váraiban!*
- *Gyűjtsenek és meséljenek történeteket Szent László királyról!*
- *Készítsenek táblázatot a középkori Magyar Királyság bukásának külső és belső okairól!*

Minden kompetencia fejlesztéséhez ajánlott az Interneten található források felhasználása (audiovizuális anyagok, térképek, filmek, oktatói rajzfilmek, interaktív felületek), a TIC és a multimédia használata (a szoftok/programok segítségével, okostelefonok használata, online tesztek alkalmazása).

Az értékelés

Az értékelés a tanítás és tanulás mellett az oktatási folyamat másik fontos összetevője. A kompetenciák fejlesztése alapján megírt tanterv, az értékelés kompetencia alapú újragondolását feltételezi.

Ebből a szempontból ajánlott, hogy az alkalmazott értékelési módszerek (pl. docimológiai tesztek, referátumok, projektek elkészítése és bemutatása, interjúk, filmcskéék, portfóliók, stb.) a tantárgy tanulmányozása során kialakult kompetenciák ellenőrzését biztosítsák.

Az írott- valamint szóbeli formában történő értékelési módszerek, valamint az ezeket kiegészítő értékelési eljárások biztosítják majd a tanárt, a diákokban kialakított kompetenciák teljes képéről. Az oktatók közös célja a tanulók önértékelési képességének fejlesztése kell legyen, miközben az értékelést inkább javító, fejlesztő céllal és nem fenyítő céllal alkalmazzák. A tanulók munkájának értékelésére a hagyományos módszerek mellett a következő alternatív módszerek ajánlottak: portfólió, projekt, a tanuló rendszeres megfigyelése, referátum, esettanulmány, interjú és az önértékelés.

A *portfólió*, mint értékelési módszer, a tanév egész folyamán alkalmazható. Ezzel a módszerrel nyomon követhető a tanulók iskolai teljesítményének alakulása az írásos számonkérés, rendszeres megfigyelés, projekt, önértékelés, vázlatok alkalmazásának módszereivel váltakozva. Ez az eljárás hatékony közlési módja a tanuló iskolai eredményeinek és fejlődésének, valamint megkönnyíti a tanuló előrehaladásának nyomon követését akár egyik félévről a másikra.

A *projekt* munkamódszer és értékelési eljárás, hatékony módja a csoportmunka és az egyéni tevékenység összefonódásának és hosszabb munkafolyamat eredménye. A projekt kidolgozása és bemutatása olyan kompetenciák fejlesztését eredményezi, mint az információk kiválasztása és rendszerezése, az együttműködés vagy kommunikáció.

Az *önértékelés* felelősebbé teszi a tanulókat, és jelentős mértékben hozzájárul önismeretük fejlődéséhez. Az önértékelést fokozatosan kell előkészíteni, az irányított önértékeléstől, a párokban történő értékelésen át egészen a felelős önértékelésig és a saját hibák korrigálásáig.

A megadott témából készített *referátum*, mint értékelési módszer abból a szempontból hasznos, hogy ellenőrzi és fejleszti az információgyűjtési, valamint az információs forrásokkal való bánásmód képességeit és segítségével a diákokban kialakulhat az önálló szellemi munkavégzés és a tudományos kutatás képessége. A módszer akkor hatékony, ha előzetesen alaposan előkészítjük és alkalmazása inkább a VII. osztályban ajánlott.

Munkacsoport

Nagy Gabriella

dr. Nagy Robert-Miklós

dr. Toth Szilárd

Sipos István

László László

Novák Károly-István

dr. Váradi Éva-Andrea

Wolf Ágnes-Kinga

Oktatási Minisztérium

Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár

Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár

Hargita Megyei Tanfelügyelőség

Silvania Főgimnázium, Zilah

Benedek Elek Pedagógiai Líceum, Székelyudvarhely

Báthory István Elméleti Líceum, Kolozsvár

Báthory István Elméleti Líceum, Kolozsvár